

Multikulturalizmus, stereotypy a antropológia práva

Martin Kanovský

Ústav sociálnej antropológie, Fakulta sociálnych a
ekonomických vied, Univerzita Komenského v
Bratislave

Rozvrh

1. Čo je a čo nie je multikulturalizmus?
2. Stereotypy a predsudky
3. Aplikácia v právnej praxi

Multikulturalizmus

Multikulturalizmus **nie je:**

1. Etnická a kultúrna rôznorodosť (diverzita)
2. Zdieľanie kultúrne rôznorodých hodnôt na území jedného štátu

Multikulturalizmus

Multikulturalizmus je:

Súbor legislatívnych aktov a politík,
uznávajúcich kultúrnu rôznorodosť pozitívnym
spôsobom

Multikulturalizmus

Príklady multikulturalizmu:

Kanada

Austrália

Multikulturalizmus

Multikulturalizmus **nepredpokladá** a ani **netoleruje** existenciu rozdielnych právnych systémov

Slabšia premisa: pokiaľ ide o legislatívu a právnu prax, multikulturalizmus predpokladá iba **uznávanie** a **zohľadňovanie** rôznych kultúrnych zázemí

Predsudky a stereotypy

Predsudkom **nie je:**

1. Presvedčenie o existencii rôznorodých rasových, etnických a kultúrnych identít a skupín
2. Presvedčenie o tom, že vlastné hodnoty a identita sú hodné zastávania

Predsudky a stereotypy

Predsudkom je:

1. Presvedčenie o **nadradenosti** vlastných hodnôt a postojov a **podradnosti** kultúrne rozdielnych hodnôt a postojov
2. Presvedčenie o tom, že samotné členstvo v nejakej kultúrnej skupine **automaticky** vedie k náchylnosti k určitým dispozíciám či správaniam

Predsudky a právna prax

Pokiaľ sa v právnej praxi a vyšetrovaní berú do úvahy **zámery** a **motivácie** aktérov (subjektívna stránka trestnosti), je potrebné vziať do úvahy aj kultúrne a sociálne podmienky týchto zámerov a motívov

Príklad

Otec zabráni (zamknutím miestnosti) plnoletej dcére v účasti na nočnom podujatí – diskotéke

- obmedzovanie osobnej slobody

Kultúrne prostredie:

- a) Individualistická moderná kultúra
- b) Uzavretejšia kultúrna komunita, založená na reputácii rodiny

Príklad

Nejde o to (a nepredpokladá to ani multikulturalistický prístup), či skutok je alebo nie je trestný – rozhodne je – ale o zohľadnenie prípadných poľahčujúcich okolností:

- Kultúrne rozdiely v koncepte „plnoletosti“ a „zodpovednosti“
- Motivácie páchatel'a: čisté uplatnenie moci alebo ochrana reputácie rodiny pred možnými veľmi škodlivými následkami

Predsudky a právna prax

Kultúrne zázemie aktérov môže byť veľmi dôležité pri posudzovaní okolností ich správania.

Nemalo by sa predpokladať, že kultúrne rôznorodí aktéri budú zdieľať podobné predstavy o zodpovednosti, morálke a povinnostiach

Predsudky a právna prax

Dôsledkom **nemôže** byť neistota právneho systému (alebo zavádzanie rôznorodosti do právnych princípov), ale skôr citlivejšie posudzovanie kultúrneho zázemia aktérov.

Predsudky a právna prax

Aj náš právny systém sa opera o kultúrne definované princípy.

Príklad: možnosť odmietnutia svedectva v prípade **blízkej** osoby

„§ 127, ods. (4): Blízkou osobou sa na účely tohto zákona rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel“

Predsudky a právna prax

Príklad: možnosť odmietnutia svedectva v prípade **blízkej** osoby

„§ 127, ods. (4): Blízkou osobou sa na účely tohto zákona rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel“

„**Multikultúrne**“ pokračovanie:

„iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú.“

Predsudky a právna prax

Multikultúrne“ pokračovanie:

„iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú.“

- Rozšírená rodina
- Klan
- Moieta...

Predsudky a právna prax

Samozrejme, na takúto interpretáciu by sa **nemohol** účelovo odvolať ktokoľvek (ľubovoľne deklarujúc napr. „klanovú“ príslušnosť pacháteľa), ale musel by dokázať skutočné kultúrne zázemie

Skúmanie kultúrneho zázemia predpokladá vyššie nároky na vyšetrovateľskú a súdnu prax: expertízne zázemie, školenia, a zvyšovanie senzitivity ku kultúrnym rozdielom

Predsudky a právna prax

V konečnom dôsledku, uznávanie kultúrnej diverzity môže viesť k spravodlivejšiemu subjektívnemu i objektívnemu posúdeniu právnych kvalifikácií činov